
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מלידה ועד מוות: חיי המשפחה היהודית העות'מאנית -
13723

תאריך עדכון אחרון 19-04-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז):

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: yaronbn@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס:

מורי הקורס:
פרופ ירון בן-נאה

תאור כללי של הקורס:

באמצעות בחינת טקסטים עבריים שעניינם טקסים במעגל החיים היהודי במרחב העות'מאני נשתדל לעמוד על אורחות חייה של קהילה זו, דמותה התרבותית, ערכיה, והאידיאלים שלה, תוך התייחסות מירבית למשפחה וחיי המשפחה כמסגרת החיים החשובה והמשפיעה ביותר – בקונטקסט היהודי והמקומי. בטבע הדברים דגש יושם על הדיסציפלינה ההיסטורית ולא הפולקלורית-אנתרופולוגית.

מטרות הקורס:

היכרות מעמיקה עם הנושא, היכרות עם מקורות שונים, קריאה ביקורתית.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לדעת הרבה יותר על דמותה של המשפחה היהודית ומעגל החיים בתחומי האימפריה העות'מאנית; היכרות עם המקטורות הרלוונטיים; קריאה ביקורתית. הבנת מלאכתו של ההיסטוריון.

דרישות נוכחות (%) :

80

שיטת ההוראה בקורס: התלמידים נדרשים לקרוא מאמרים מן הרשימה שלהלן. בכיתה יתנהל דיון בסוגיות שונות, והוא יסוב סביב טקסטים נבחרים שנקרא יחד.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

ראו להלן, ובקצרה:

התא המשפחתי

ההתקשרות לנישואין וטקסי הנישואין

חיי הנישואין

הורים וילדים

קלקולים וגירושין

מוות ואלמנות

חומר חובה לקריאה:

'מלידה ועד מוות: חיי המשפחה היהודית העות'מאנית'

1. מבוא: היהודים בארצות האסלאם, דמוגרפיה, ומעמד חוקי וחברתי
בן-נאה, יהודים בממלכת הסולטנים; אנציקלופדיה של היהודים ארצות האסלאם.
כללי:

א' בשן, הורים וילדים בהגותם של חכמי צפון אפריקה, תל אביב 2005

א' שטאל (מהדיר), משפחה וגידול ילדים ביהדות המזרח, ירושלים תשנ"ג (ע"פ מפתח) לקרוא על תיאוריות פוסט-פמיניסטיות, ואולי גם מגדר והיסטוריה של המיניות. חפשו במאגרי מידע ובאנציקלופדיות (בתחומי משפטים, סוציולוגיה, אנתרופולוגיה) את הערך 'משפחה' והכינו רשימת נושאים לדיון בכיתה במהלך השנה.

2. המקורות ללימוד הנושא ובעיית נוכחות הקול הנשי
ר' אליאור, "נוכחות נפקדות: טבע דומם ועלמה יפה שאין לה עיניים, לשאלת נוכחותן והעדרן של נשים בלשון הקודש, בדת היהודית ובמציאות הישראלית" בתוך: התשמע קולי, "יצוגים של נשים בתרבות הישראלית, בעריכת יעל עצמון, ירושלים תשס"ב, עמ' 82-42
ד. ברנשטיין, השמעת הקול הנשי ומגדור העבר - קווים לתחום מתפתח, קתדרה 118 (תשס"ו), עמ' 12-5.
ב. מלמן, "רעלות שקופות": קולוניאליזם וג'נדר לקראת דיון היסטורי מחודש, זמנים 62 (1998), עמ' 102-84.
פ' מוצפי-הלר, בפתח הקובץ: אתגרים בחקר ההיסטוריה והסוציולוגיה של נשים יהודיות-מזרחיות, אשה במזרח, אשה ממזרח (ט' כהן וז' רגב עורכים), רמת גן תשס"ה, עמ' 9-24.
י' בן-נאה, 'נשים וחקר נשים', ביקורת על:
Ruth Lamdan, *A Separate People: Jewish Women in Palestine, Syria and Egypt in the Sixteenth Century*, Brill, Leiden-Boston-Koeln 2000., קתדרה 102 (ב'תשס"ו), עמ' 197-191.

3. המשפחה היהודית: גבולות, מאפיינים, תפקידים פורמליים ובלתי פורמליים, ערכים
י' בן-נאה, 'איל אונור נו סי מירקה קון פאראס': כבוד ומשמעותו בקרב היהודים העות'מאנים, מחקרי ירושלים בפולקלור יהודי כג (תשס"ה), עמ' 9-38 (את הקטעים הרלוונטיים)
י' בן-נאה, יהודים בממלכת הסולטנים, ירושלים תשס"ו, פרק שמיני.
לאה ברנשטיין-מקובצקי, המשפחה היהודית באיסטנבול במאות ה-18 וה-19 כיחידה כלכלית, ארוס, אירוסין ואיסורים (י' ברטל וי' גפני עורכים), ירושלים תשנ"ח, עמ' 305-333.
ג' הדר, קהילת תירה במאות ה-19 וה-20, תל אביב תשנ"ו, פרק ב: המשפחה, עמ' 65-91.
מ' ליטמן, המשפחה היהודית במצרים, תולדות יהודי מצרים בתקופה העות'מאנית (י"מ לנדאו עורך), ירושלים תשמ"ח, עמ' 217-244
פ' מורג-טלמון, משפחות ספרדיות בירושלים במאה התשע-עשרה, משפחות בישראל (ל' שמגר הנדלמן ור' בר יוסף עורכות), ירושלים תשנ"א, עמ' 33-48
ב' ריבלין, קווים לתולדות המשפחה היהודית ביוון במאות ה-16 - ה-17, חברה ותרבות יהודי ספרד לאחר הגירוש (eq&הקונגרס הרביעי לחקר מורשת יהדות ספרד והמזרח), ירושלים תשנ"ז, עמ' 79-104.
שמעון חייט, המשפחה בפתגמים של יהודי בבל, מחקרי המרכז לחקר הפולקלור ג (תשל"ד...), עמ' עז קמג.
M. ROZEN, *A HISTORY OF THE JEWISH COMMUNITY OF ISTANBUL: THE FORMATIVE YEARS, 1453-1566*, LEIDEN - BOSTON 2002, pp. 99-196.

5. ההתקשרות לנישואין
א' שטאל, אהבה כגורם בבחירת בן-זוג, מחקרי המרכז לחקר הפולקלור ד (תשל"ד), עמ' קכה-קלו.
ד' גל, מה זאת אהבה? נישואין וגירושין בקהילה היהודית בגליפולי במאה הי"ז, ממזרח וממערב ז (תשס"ד), עמ' 27-40.
י' קפלן, מנוצרים חדשים ליהודים חדשים, ירושלים תשס"ג, פרק יב (בהלת הניאוף), עמ' 300-320.
י' רצהבי, שירי אהבה על נשות צנעא, מחקרי המרכז לחקר הפולקלור ד (תשל"ד), עמ' ...
מ' אטיאש, רומנסירו ספרדי, ירושלים תשט"ז.

6. הַנְדוּנִיָּא וּמִשְׁמַעוּתָהּ

עַרְךָ נְדוּנִיָּא, אֲנִצִּיקְלוֹפֵדִיָּה תַלְמוּדִית וּמִקְוֹרֹת אַחֲרִים.

M. GLAZER, THE DOWRY AS A CAPITAL ACCUMULATION AMONG THE SEPHARDIC JEWS OF ISTANBUL, TURKEY, JEWISH SOCIETIES IN THE MIDDLE EAST (S. DESHEN & W.P. ZENNER eds.), WASHINGTON 1982, pp. 299-309

7. בֵּין שִׁדּוּכִין לְנִשּׁוּאִין (נִשּׁוּאֵי קִטְיָנִים, נִשּׁוּאֵי קְרוּבִים, וְקִידוּשֵׁי סֵתֶר וְצַחוּק)

א"ח פִּרְיִימָן, סֵדֶר קִדּוּשֵׁין וְנִשּׁוּאִין, מֵהַדוּרֶת צִלּוּם, יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכ"ה (עַל קִידוּשֵׁי סֵתֶר וּתְקֻנֹת הַקֵּהָל) י' בֶּן-נָאָה, נִשּׁוּאֵי קִטְיָנִים בְּמִרְחַב הָעוֹת'מָאֲנִי, זְמַנִּים 102 (תִּשְׁס"ח), עֵמ' 38-44.

מ' קִלְיִין, מִנְהֵגֵי חֲתוּנָה אֲצֵל הָעַם הַיְּהוּדִי לְעֵדוּתוֹ, תֵּל אֲבִיב תִּשְׁנ"ד.

מ' עֵמָר, הָאִירוֹסִין וְהַשִּׁדּוּכִין בְּתֻקָּנוֹת וּבִפְסִיקָה שֶׁל חֲכָמֵי מְרוֹקוֹ מֵהֵמָּאָה הַט"ז וְאֵילָךְ, מִמְזָרַח וּמִמְעָרָב ח (תִּשְׁס"ח), עֵמ' 113-153.

8. טִקְסֵי הַנִּשּׁוּאִין, סְמָלִים וּמִשְׁמַעוּת

מ' אֲטִיָּאֵשׁ, מִנְהֵגֵי נִשּׁוּאִין בְּשִׁלּוֹנִיקָי, עֵדוּת א (תִּשְׁ"ו), עֵמ' 28-35 (eq&שִׁאֲלוֹנִיקָי עִיר וְאֵם בִּישְׂרָאֵל) מ' קִלְיִין, מִנְהֵגֵי חֲתוּנָה אֲצֵל הָעַם הַיְּהוּדִי לְעֵדוּתוֹ, תֵּל אֲבִיב תִּשְׁנ"ד

י' שְׁטֵרִית, הַחֲתוּנָה הַיְּהוּדִית הַמְסוּרֶתִית בְּמְרוֹקוֹ (eq&מִקְדָּם וּמִים, כֶּרֶךְ ח), חִיפָה תִּשְׁס"ג.

מ' הֶלֶד, בֵּין הַנְּהַר לִים - נִיתּוּחַ תְּרַבּוּתִי סְפָרוּתִי רַב רּוֹבֵדִי שֶׁל שִׁיר חֲתוּנָה יְהוּדִי-סְפָרְדִי מֵהָאֵי רּוֹדוֹס, אֵיל פְּרִיזִינְטִי, א (eq&מִכָּאן, כֶּרֶךְ ח), (תִּשְׁס"ז), עֵמ' 91-121

9. חֵיי הַנִּשּׁוּאִין וְהַיַּחְסִים בְּתוֹךְ הַמִּשְׁפָּחָה

ת' אֶלְכַסְנֶדֶר וּג' חֲזֶן-רּוֹקֶם, "אֵין יוֹם שְׁלִישִׁי בְּלִי שֶׁמֶשׁ": גִּלְגּוּלֵי מִשְׁמַעוּת בְּפִתְגָּמִים שֶׁל אִשָּׁה יְהוּדִיָּה סְפָרְדִיָּה, מִקְדָּם וּמִים ד (תִּשְׁנ"א), עֵמ' 275-286 (eq&מָלִים מִשְׁבִּיעוֹת מִלְחָם, י-ם תִּשְׁס"ד, עֵמ' 83-92)

א' לוי, בְּרֻכּוֹת, אֵיחוּלִים וּדְבָרֵי נִימוּסִין בְּלֵאדִינוֹ שֶׁל יְהוּדִי אֵיזְמִיר בִּשְׁנוֹת ה-70, סְפּוֹנוֹת טז (תִּשְׁס"ם), עֵמ' 353-399

ר' לִמְדָן, עִם בְּפָנֵי עֲצָמָן, נָשִׁים יְהוּדִיּוֹת בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל סוּרִיָּה וּמִצְרַיִם בְּמָאָה הַשֶּׁשׁ-עֶשְׂרֵה, תֵּל אֲבִיב תִּשְׁנ"ו.

ע' מִיּוּחַס-ג'יֵנִיָּא, חֵיי יוֹם-יוֹם בְּחוּג הַמִּשְׁפָּחָה הַיְּהוּדִית-סְפָרְדִית לְפִי פִירוּשׁוֹ שֶׁל ר' יַעֲקֹב כּוֹלֵי לִסְפָּר בְּרֵאשִׁית בְּחִיבּוּר מִעַם לּוֹעֵז (1730), נָשִׁים, זִקְנִים וְטָף (מ' אֵלִיָּאֵב-פֶּלְדוֹן וִי' חֵן עוֹרְכִים), יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁס"ב, עֵמ' 139-171

ע' מִיּוּחַס-ג'יֵנִיָּא, "אִשְׁקֵלָאב'ה דִּי סוּ מֵאֲרִידוֹ": מִבְּטַעַל חֵיי הַיּוֹם-יוֹם שֶׁל הָאִשָּׁה הַיְּהוּדִיָּה-הַסְפָּרְדִיָּה לְפִי "מִעַם לּוֹעֵז" לְר' יַעֲקֹב כּוֹלֵי, אִשָּׁה בְּמִזְרָח, אִשָּׁה בְּמִזְרָח (ט' כֵּהן וְש' רִגְבַּ עוֹרְכִים), רִמַּת גֵּן תִּשְׁס"ה, עֵמ' 25-33.

י' קֶרֶמֶר, אֲגֻרֹת נָשִׁים מִן הַגִּנְיָזָה הַקֵּהִירִית: סְקִירָה כִּלְלִית, אֲשֶׁנֶּב לַחֲיִיָּהּ שֶׁל נָשִׁים בְּחִבְרוֹת יְהוּדִיּוֹת (י' עֲצָמוֹן עוֹרְכֶת), יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁנ"ה, עֵמ' 161-181

ש' רִפְאֵל, לְדַמּוּתָהּ שֶׁל הַחֲמוּת בְּשִׁיר הָעַמְּמִי בְּלֵאדִינוֹ, מִמְזָרַח וּמִמְעָרָב ז (תִּשְׁס"ד), עֵמ' 161-176.

ש' רִפְאֵל, בֵּין שְׁנֵינָה לְעֵלְבוֹן: עַל קוֹבֶץ יִיחוּדֵי שֶׁל פִּתְגָּמֵי לֵאדִינוֹ שֶׁעֲנִינוֹ הָאִשָּׁה וְהַנָּשִׁי, אִשָּׁה בְּמִזְרָח, אִשָּׁה בְּמִזְרָח (ט' כֵּהן וְש' רִגְבַּ עוֹרְכִים), רִמַּת גֵּן תִּשְׁס"ה, עֵמ' 69-86.

10. עֲבוּדַת נָשִׁים וְהַשְׁפַּעְתָּהּ עַל מַעֲמָדָה וּמִקּוּמָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה

ל' בּוֹרֶנְשְׁטֵיין-מִקּוֹבְצֶקִי, הַמִּשְׁפָּחָה הַיְּהוּדִית בְּאִיסְטַנְבּוּל בְּמֵאוֹת ה-18 וְה-19 כִּיחִידָה כִּלְכִּלִית, אֲרוֹס, אִירוֹסִין וְאִיסוּרִים (י' בְּרִטֵּל וִי' גִּפְנֵי עוֹרְכִים), יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁנ"ח, עֵמ' 305-333.

א' בֶּשֶׁן, חִלְקָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה הַיְּהוּדִיָּה בְּחֵיי הַכִּלְכֵּלָה שֶׁל יְהוּדֵי צִפּוֹן אֲפִרִיקָה, מִקְדָּם וּמִים א (תִּשְׁס"א), עֵמ' 67-84.

י' הראל, על "המשוררות" "המנגנות" ו"המרננות" היהודיות בדמשק, אשה במזרח, אשה ממזרח (ט' כהן ו' רגב עורכים), רמת גן תשס"ה, עמ' 109-127.
ר' סימון, רחל סימון, תמורות במעמדן של נשים יהודיות בלוב, הערות ומקורות, שרשים במזרח ד (תשנ"ח), עמ' 183-200.

11. ריבוי נשים, נישואי קטינים ודימויים אחרים - דימוי ומציאות
מ"ע פרידמן, ריבוי נשים בישראל, ירושלים תשמ"ו.
ר' למדן, ריבוי נשים בחברה היהודית בארץ-ישראל ובמצרים בדורות הסמוכים לגירוש ספרד, ספר יובל לדניאל קארפי, תל אביב תשנ"ו, עמ' עג-פט.

12. שפחות ופילגשות
א' הורוביץ, בין אדונים למשרתות בחברה היהודית בין ימי-הביניים לראשית העת-החדשה, ארוס, אירוסין ואיסורים (י' ברטל ו' גפני עורכים), ירושלים תשנ"ח, עמ' 193-211
ר' למדן, החזקת שפחות בחברה היהודית בארץ-ישראל סוריה ומצרים במאה השש-עשרה, ימי הסהר (מ' רוזן עורכת), תל אביב תשנ"ו, עמ' 355-370.
י' בן-נאה, "והיתה לך שפחת עולם": עבדות ועבדים בחברה היהודית-העות'מאנית, המזרח החדש נ (תשע"א), עמ' 66-90.

13. בעיות בחיי הנישואין, מריבות, אלימות לסוגיה
א' גרוסמן, אלימות כלפי נשים בחברה היהודית הים תיכונית בימי הביניים, אשנב לחייהן של נשים בחברות יהודיות (י' עצמון עורכת), ירושלים תשנ"ה, עמ' 183-207 (eq&); הנ"ל, חסידות ומורדות, ירושלים תשס"א, פרק עשירי)
ל' לנדאו, האשה הסוררת ברומאנסה הספרדית-יהודית, דברי הקונגרס העולמי התשיעי למדעי היהדות, חטיבה ד, כרך שני (ד' אסף עורך), ירושלים תשמ"ו, עמ' 63-69
ש' רפאל, לדמותה של החמות בשיר העממי בלאדינו, ממזרח וממערב ז (תשס"ד), עמ' 161-176

14. דימויה של האשה
א' בשן, נשים יהודיות במרוקו: דמותן בראי מכתבים מן השנים 1733-1905, רמת גן תשס"ה.
ל' בורנשטיין, האשה היהודיה בחלב ומוסכמות הצניעות בתקופה העות'מאנית (1800-1517), אשה במזרח, אשה ממזרח (ט' כהן ו' רגב עורכים), רמת גן תשס"ה, עמ' 55-68.
י' בן-נאה, מיגדר נשי והגבלתו בתקנות בענייני מוסר של יהודי האימפריה העות'מאנית, פעמים 106-105 (תשס"ו), עמ' 127-149.
ש' רפאל, בין שנינה לעלבון: על קובץ ייחודי של פתגמי לאדינו שעניינו האשה והנשי, אשה במזרח, אשה ממזרח (ט' כהן ו' רגב עורכים), רמת גן תשס"ה, עמ' 69-86.
מ' שילה, תקנות ירושלים כמעצבות מגדר, אשה בירושלים: מגדר, חברה ודת (ט' כהן ו' שוורץ עורכים), רמת גן תשס"ב, עמ' 65-77.
א' וסטרייך, תמורות במעמד האשה במשפט העברי, ירושלים תשס"ב.
R. LAMDAN, COMMUNAL REGULATIONS AS A SOURCE FOR JEWISH WOMEN'S LIVES IN THE OTTOMAN EMPIRE, THE MUSLIM WORLD 95 (2005), pp. 249-263.
R. SIMON, MORES AND CHORES AS DETERMINANTS OF THE STATUS OF JEWISH WOMEN IN LIBYA, FROM IBERIA TO DIASPORA (Y.K. STILLMAN & N. A. STILLMAN eds.), LEIDEN-BOSTON-KOELN 1999, pp. 113-128.

15. מקומה ותפקידיה של האשה בקהל, בחברה, במשפחה
מ' בן-יעקב, שינוי מקום - שינוי מעמד? עולות מצפון אפריקה בארץ ישראל במאה התשע-עשרה, אשה במזרח, אשה ממזרח (ט' כהן ו' רגב עורכים), רמת גן תשס"ה, עמ' 193-206.

י' בן-נאה, יהודים בממלכת הסולטנים, עמודים שונים - בפרקים הרלוונטים.
 ע' רפפורט-אלברט, על מעמד הנשים בשבתאות, החלום ושברו, התנועה השבתאית ושלוחותיה:
 משיחיות, שבתאות ופראנקיזם, (ר' אליאור עורכת), [eq& מחקרי ירושלים במחשבת ישראל טז
 (תשס"א)], עמ' 143-327
 י' חיות, דרך לא מקובלת? מיסטיקאות יהודיות באספקלריה של 'ספר החזיונות' לר' חיים ויטאל, ציון
 סז (תשס"ב), עמ' 139-162
 א' וסטרייך, מצוות פריה ורביה במשפט העברי באימפריה העות'מאנית במאה הט"ז, תעודה יג
 (תשנ"ז), עמ' 195-240 (eq& הנ"ל, תמורות במעמד האשה במשפט העברי, ירושלים תשס"ב, עמ'
 231-250)

16. גירושין, גרושים וגרושות
 - ל' בורנשטיין-מקובצקי, נישואין וגירושין בחברה היהודית באיסטנבול במאות השמונה-עשרה והתשע
 עשרה, מיכאל יד (תשנ"ז), עמ' קלט-קסט
 R. LAMDAN, THE MERCIES OF THE COURT: JEWISH WOMEN SEEKING DIVORCE IN
 SIXTEENTH-CENTURY PALESTINE, SYRIA AND EGYPT, NASHIM [eq& A JOURNAL OF
 JEWISH WOMENS' STUDIES AND GENDER ISSUES] 1 (1998), pp. 51-69.

17. זקנה, מוות ואלמנות, פירוק התא המשפחתי
 ר' בונפיל, במראה כסופה, ירושלים תשנ"ד, פרקים י-יא (על מחזור החיים והמוות).
 ל' בורנשטיין-מקובצקי, תקנות קושטא בירושלם ובטוין בחיי החברה בתקופה העות'מאנית, חברה
 וקהילה (א' חיים עורך), ירושלים תשנ"א, עמ' 3-23.

M. ROZEN, THE LIFE CYCLE AND THE SIGNIFICANCE OF OLD AGE DURING THE
 OTTOMAN PERIOD, DANIEL CARPI JUBILEE VOLUME, TEL AVIV 1996, pp. 109-176.

17. צוואות גברים, נשים וילדים
 י' בן-נאה, צוואות היהודים העות'מאנים (בדפוס).

18. לידה וילדות
 מ' אטיאש, קריאת שמע של המטה בלאדינו, עדות ב (תש"ו), עמ' 211-216.
 א' גלעדי, 'ריחם כריח גן עדן': על ילדים, הורים וחברה במזרח, זמנים 52 (1995), עמ' 78-87.
 ר' למדן, "לא כל הילדים שווים ולא כל המקומות שווים": חכמי ארץ-ישראל ומצרים על יולדות וילדים
 במאה השש-עשרה, בתוך: תורכיה העבר העות'מאני וההווה הרפובליקני: קובץ מאמרים לכבוד פרופ'
 אריה שמואלביץ ז"ל, בעריכת מיכאל וינטר ומירי שפר, תל אביב תשס"ז, עמ' 171-193.
 מ' מולכו, לידה וילדות בין יהודי סלוניקי, עדות ב (תש"ז), עמ' 255-269. (eq& שאלוניקי עיר ואם
 בישראל, עמ' 188-193
 ע' מיוחס-ג'ניא, חיי יום-יום בחוג המשפחה היהודית-ספרדית לפי פירושו של ר' יעקב כולי לספר
 בראשית בחיבור מעם לועז (1730), נשים, זקנים וטף (מ' אליאב-פלדון וי' חן עורכים), ירושלים
 תשס"ב, עמ' 139-171.
 מ. שילה, נשים וילדים בירושלים ביישוב הישן, 1799-1917, בתוך: י' ברטל וח' גורן עורכים, ספר
 ירושלים בשלהי
 -ר. ויינשטיין, ילדות והתבגרות בחברה היהודית באיטליה בראשית העת החדשה: ראשיתו של טקס בר
 מצווה כטקס מעבר, איטליה י (תשנ"ה), עמ' עו-צח.
 א' בשן, הורים וילדים בהגותם של חכמי צפון אפריקה, תל אביב 2005.

19. אורחות חיים, שעות הפנאי
 י' בן-נאה, 'חייהן של נשים יהודיות בירושלים העות'מאנית במאה הי"ט', איל פריזינטי, א, [eq& מכאן,

כרך 8], באר-שבע תשס"ז, עמ' 179-192.
י' בן-נאה, הסכמות בענייני מותרות ופנאי ופרק בהיסטוריה תרבותית וחברתית של יהודי ירושלים במאה
התשע-עשרה, שלם ח (תשס"ט), עמ' 386-427.

20. ערכי מוסר: אידיאל ומציאות, פיקוח מוסדי ופיקוח חברתי
י' בן-נאה, משכב זכר בחברה היהודית העות'מאנית, ציון סו (תשס"א), עמ' 171-200.
י' בן-נאה, שערוריית ניאוף באיסתנבול: ספרות השו"ת כמקור לחיי יהודים בעיר העות'מאנית, ממזרח
וממערב ח (תשס"ח), עמ' 37-55.
ר' למדן, סטיות מנורמות המוסר המקובלות בחברה היהודית בארץ ישראל ובמצרים במאה ה-16,
ארוס, אירוסין ואיסורים (י' ברטל וי' גפני עורכים), ירושלים תשנ"ח, עמ' 119-130.

21. סיכום

חומר לקריאה נוספת:

לעיון נוסף

ג' הדר, היבטים בחיי המשפחה היהודית בשאלוניקי 1900-1943, עבודה לשם קבלת תואר דוקטור
בפילוסופיה, חיפה תשס"ד.
מ' הלד, בואי אספר לך / בין טי קונטארי: עיון רב-תחומי בסיפורים אישיים של מספרות עממיות דוברות
ספרדית-יהודית (לאדינו), ירושלים תשס"ט.
מ' ליטמן, המשפחה היהודית במצרים, תולדות יהודי מצרים בתקופה העות'מאנית (י"מ לנדאו עורך),
ירושלים תשמ"ח, עמ' 217-244;
ר' למדן, עם בפני עצמן: נשים יהודיות, תל אביב תשנ"ו; ובעיקר הביקורות שנתפרסמו לרגל
המהדורה האנגלית של הספר: י' בן-נאה (קתדרה 103, ר' לוי-מלמד (ציון תשס"ב), א' באומגרטן
(זמנים 81).
פ' מוצפי-הלר, בפתח הקובץ: אתגרים בחקר ההיסטוריה והסוציולוגיה של נשים יהודיות-מזרחיות, אשה
במזרח, אשה ממזרח (ט' כהן וי' רגב עורכים), רמת גן תשס"ה, עמ' 9-24
ב' מלמן, חופש מאחורי הרעלה - התבוננות ב'אחר' במאות ה-18 וה-19: נשים מערביות על נשים ים-
תיכוניות, אשנב לעולמן של נשים בחברות יהודיות, בעריכת י' עצמון, ירושלים תשנ"ה, עמ' 225-243.
ב' ריבלין, קווים לתולדות המשפחה היהודית ביוון במאות ה-16 - ה-17, חברה ותרבות יהודי ספרד
לאחר הגירוש (מ' אביטבול ואחרים עורכים), ירושלים תשנ"ז, עמ' 79-104.
J. BAHLOUL, THE SEPHARDI FAMILY AND THE CHALLENGE OF ASSIMILATION, in: H.E.
GOLDBERG (ed.), SEPHARDI AND MIDDLE EASTERN JEWRIES, BLOOMINGTON,
INDIANAPOLIS 1996, pp. 312-324

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 25 %
הגשת עבודה 75 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %

בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

נדרשת נוכחות והשתתפות פעיל המבוססת על קריאת המאמרים הרשומים לעיל.
החייבים ברפראט או סמינר מתבקשים לבחור נושא בתיאום עם המורה כבר במהלך הסמסטר הראשון.